

КОСИЦЬКА ЗІНАЇДА

кандидатка мистецтвознавства, наукова співробітниця відділу образотворчого та декоративного мистецтва Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України

KOSYTSKA ZINAIDA

a Ph.D. in Art Studies, a research fellow at Visual and Decorative Arts Department of the NAS of Ukraine Maksym Rylskyi Institute of Art Studies, Folkloristics and Ethnology

Бібліографічний опис:

Косицька, З. (2022) Виставка «Ukraińska sztuka ludowa w zbiorach Muzeum Sztuki Ludowej w Otrębusach. Українська народна творчість у колекції Музею в Отрембусах». *Народна творчість та етнологія*, 3 (395), 119–122.

Kosytska, Z. (2022) The Exhibition «Ukraińska sztuka ludowa w zbiorach Muzeum Sztuki Ludowej w Otrębusach. Ukrainian Folk Art in the Collection of the Museum in Otrębusy». *Folk Art and Ethnology*, 3 (395), 119–122.

ВИСТАВКА «UKRAIŃSKA SZTUKA LUDOWA W ZBIORACH MUZEUM SZTUKI LUDOWEJ W OTRĘBUSACH. УКРАЇНСЬКА НАРОДНА ТВОРЧІСТЬ У КОЛЕКЦІЇ МУЗЕЮ В ОТРЕМБУСАХ»

У Музеї народного мистецтва в Отрембусах, що неподалік Варшави, професор Маріан Покропек (Marian Rokropiek) представив унікальну колекцію робіт майстрів з України, що входять до фондів його приватного музею, який він збирав понад 40 років. Серед українських раритетів насамперед варто назвати цінні ікони на склі з Покуття, створені в середині XIX ст., гуцульські кахлі з Косівщини й Коломиї, якими прикрашено камін у великій залі та коридори й окремі кімнати.

Відкриття виставки «Ukraińska sztuka ludowa w zbiorach Muzeum Sztuki Ludowej w Otrębusach. Українська народна творчість у колекції Музею в Отрембусах» відбулося 22 травня 2022 року. До імпрези господар підготував значну частину творів з України, бажаючи підтримати культуру нашого народу, адже сьогоднішня російська агресія націлена не лише на захоплення територій. Нині спостерігаємо культурну екстермінацію – нищення української ідентичності та духовної спадщини на всій території України. Ворог обстрілює вітчизняні музеї, церкви, бібліотеки, викрадає цінні колекції, вивозить архіви...

Серед експонатів Музею в Отрембусах, представлених на виставці, багато зразків вишивки, зокрема рушників, самобутніх гончарних виробів (мальовані миски, підсвічники, кухлі,

керамічні писанки), самобутні живописні роботи вихованців Кам'янець-Подільської міської дитячої художньої школи. Уперше на загальний огляд виставлено авторські витинанки з України Галини Дудар, Оксани Цимбалюк, Людмили Бабіч, Маріани Любас, Зінаїди Косицької, Марії Янкової та інших майстрів. На відкриття професор Маріан Покропек запросив багатьох поляків та українців з Варшави і її околиць, подарувавши їм радість відчувати себе затишно серед творів українського мистецтва. У такий спосіб науковець виступив проти прагнення тотального знищення всього українського. На зустрічі він розповів цікаві історії про пошуки різних творів в Україні та надійних помічників у цій справі, з-поміж яких особливо тепло згадував Тодора Пучительніка. Після розповіді професор запросив до слова наукову співробітницю Інституту мистецтвознавства, фольклористики та етнології ім. М. Т. Рильського НАН України Зінаїду Косицьку. З її уст були промовлені щирі слова подяки від імені всіх українських гостей заходу, також вона відповіла на кілька запитань із залу про українську обрядовість. У залах панувала творча атмосфера згуртованих однодумців – шанувальників польської та української культури.

Музей народного мистецтва в Отрембусах був відкритий для відвідувачів ще у вересні 1996 року. Нині він займає весь павільйон поряд з будинком Маріана та Станіслави Покропеків. Будівництво його тривало понад двадцять п'ять років. У цей самий час професор збирав пам'ятки народного мистецтва, працюючи завідувачем відділення польської і слов'янської етнографії на кафедрі етнології та культурної антропології Варшавського університету. Таким чином до фондів стікалися скульптурні роботи, картини, писанки, плетені кошики, вироби із соломи, витинанки й багато інших творів народного мистецтва. За довгі роки з колекцією ознайомилися численні гості: школярі, туристи, етнографи, колекціонери, а також групи політиків із різних країн і церковних ієрархів. Кардинал Юзеф Глемб у книзі відгуків висловив щире захоплення діяльністю професора й побажав Божих благословень для плідної праці, у якій, за його словами, фіксується історія Польщі та католицької віри.

Як згадує сам господар, він із дитинства мріяв бути археологом. Із цією метою розпочав навчання на факультеті історії матеріальної культури історичного факультету Варшавського університету. Перебуваючи на третьому курсі, вирішив обрати етнографію. Перша науководослідницька робота була пов'язана з Польським етнографічним атласом. Згодом він узявся за власні розвідки, завдяки чому був створений *Atlas sztuki ludowej i folkloru w Polsce* («Атлас народного мистецтва й фольклору в Польщі»). Знадобилося шість років, аби зібрати відповідні наукові матеріали та опрацювати їх і систематизувати. Труднощі з доступом до деяких колекцій обласних музеїв змусили автора налагодити безпосередні контакти з народними майстрами, побувати в забутих місцях, дізнатися про життя та мистецтво простих поляків, часто інвалідів. Завдяки цим незвичайним переживанням професор полюбив народну творчість. У той час він також познайомився з Людвіком Ціммерером (Ludwig Zimmerer), західнонімецьким журналістом і колекціонером польського народного мистецтва. Спільні подорожі дозволили розвивати власні зацікавлення. З кожної поїздки однодумці намагалися привезти кілька експонатів, що сприяло створенню великих колекцій. На початку сімдесятих років минулого століття виникла ідея будівництва приватного музейного павільйону.

Молодий науковець тоді не уявляв, що на будівництво піде стільки років. «Я сподівався, що отримаю фінансову підтримку в цій справі, адже академічної зарплати було замало, щоб покрити всі потрібні витрати. Тому більшість будівельних робіт на павільйоні виконував самостійно. І це мав бути саме приватний музей, оскільки намагання придбати приміщення для колекції польського народного мистецтва тодішня влада проігнорувала. Також ніхто не міг передбачити, що грудневої ночі 1981 року буде оголошено воєнний стан. Згадані події відбувалися, коли на будівельному майданчику ще проводилися земляні роботи й було

1

1. Камін у вітальні Музею, декорований гуцульськими кахлями

2

3

2, 3. Експозиція виставки «Українська народна творчість у колекції Музею в Отрембусах»

закладено тільки фундамент галереї, яка мала з'єднувати будинок із майбутнім павільйоном. Зіткнувшись із відсутністю фінансування для подальших робіт, я опинився перед важкою дилемою відмовитися від подальших вкладень. Однак я вважав, що якщо мені вдасться побудувати будинок, то, можливо, я зможу побудувати й музей». Як тепер бачимо, завдяки невтомній праці ця мрія здійснилася.

За час тривалої діяльності в Музеї було підготовлено й видано багато книг, брошур, листівок тощо. Насамперед це каталоги виставок, серед яких – «Історія Біблії та історія Польщі в народній творчості – Історія і віра» (1997), «Польські народні дереворити та сучасна графіка» (Чернівці, 2008), «Пам'ять про війну» (2009–2011), «Птахи в природі, мистецтві та народній традиції» (2013) та ін.

Також у 2004 році в рамках Року Польщі в Україні польські витинанки цієї збірки були експоновані в Музеї народного мистецтва Гуцульщини та Покуття ім. Й. Кобринського (Коломия), а згодом у Києві, в Українському домі, й пізніше в Косові. Тоді колекцію професора кияни побачили завдяки старанням працівників ІМФЕ ім. М. Т. Рильського, передусім директорки, академіка Ганни Скрипник і завідувачки відділу української та зарубіжної фольклористики Лесі Вахніної. Уже в той час Музей в Отрембусах нараховував близько десяти тисяч експонатів.

Природно, що активній виставковій діяльності етнографа передувала величезна наукова робота: сьогодні професор є автором низки монографій, наукових розвідок і численних статей, серед яких передусім варто назвати *Etnografia: materialna kultura ludowa Polski na tle porównawczym* («Етнографія: матеріальна народна культура Польщі в порівняльному аспекті») та *Budownictwo ludowe w Polsce* («Народне будівництво в Польщі»). На пошану визначного етнографа колеги підготували самобутній науковий подарунок – видання *Regiony, granice, rubieże: tom w darze dla profesora Mariana Pokropka* («Регіони, кордони, межі: том у дарунок для професора Маріана Покропека»).

Нині унікальна збірка народного мистецтва слугує добрим справам не тільки польському суспільству й науці. Авторка допису також мала честь ознайомитися у фондах із колекцією витинанок українських, польських і литовських митців, тому рада можливості в особі професора Маріана Покропека і його дружини пані Станіслави подякувати всьому польському народові за плідну співпрацю і за щире дружбу з Україною, за привітність до кожного, хто змушений був після 24 лютого тимчасово розлучитися з Батьківщиною, проте відразу відчув постійну й надійну підтримку по-справжньому братньої сусідньої країни.